

СИСТЕМ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ.

Предложены методические подходы к изучению территориально рекреационных систем. Раскрыто содержание основных классических и инновационных методов исследования в рекреационной географии. Выделены алгоритмы построения информационной базы данных для моделирования форм организации рекреационной деятельности на региональном уровне.

Ключевые слова: рекреационная география, туристско-рекреационная система, методические подходы, моделирование, картографирование, базы данных.

Summary:

N. Andrusyak. THE METHODOICAL APPROACHES TO STUDY OF THE TERRITORIAL RECREATIONAL SYSTEMS: THEORETICAL ASPECT

The methodical approaches to study territory recreational systems is offered. Maintenance of basic classic and innovative methods of research is exposed in recreational geography. The algorithms of construction informative database are selected for the design of recreational activity organization forms at regional level.

Keywords: recreational geography, tourism, recreational system, methodical approaches, designs, mapping, databases.

Рецензент: проф. Кілінська К.Й.

Надійшла 12.02.2011р.

УДК 911.3

Іван РУДАКЕВИЧ

ГЕОПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ ДО «ЄВРО-2012»

Розглянуті геопросторові аспекти розвитку туристичної інфраструктури м. Тернополя у контексті її підготовки до «Євро-2012». Охарактеризовані підходи до визначення інфраструктури туризму великого міста. Проаналізовані особливості розвитку головних компонентів туристичної інфраструктури м. Тернополя. Виділені перспективні напрямки її розвитку та підготовки до «Євро-2012».

Ключові слова: інфраструктура, транспортна система, туризм, туристична інфраструктура, чемпіонат.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний розвиток туризму неможливий без наявності відповідних для нього установ, споруд, обладнання й комунікацій. Їх сукупність утворює туристичну інфраструктуру, яка є визначальною для розвитку багатьох країн і регіонів. Від її наявності суттєво залежить функціонування туризму на різних територіях. Особливо актуальним розвиток туристичної інфраструктури є для України, де у 2012 р. відбудеться фінальна частина чемпіонату Європи з футболу («Євро-2012»). Це також опосередковано стосується м. Тернополя, де буде розташована одна із тренувальних баз «Євро-2012».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження актуальних проблем розвитку інфраструктури туризму та її компонентів здійснювалися багатьма вченими. Однак власне прикладних досліджень з цієї тематики є зовсім небагато. З них можна виокремити праці С. Кузика, М. Рутинського, Т. Сокол, С. Юрченко. Окремі компоненти туристичної інфраструктури досліджені у публікаціях С. Байлика, О. Бейдика, Ю. Волкова, В. Кифяка, О. Любіцевої, М. Мальської, Я. Мариняка, І. Пандяка, О. Стецюк, В. Цибуха й інших авторів. Серед відомих нам іноземних вчених цю проблематику розробляють І. Зорін, В. Квартальнов (Росія), В. Гаворецький (Польща). Щоправда проблеми розвитку туристичної інфраструктури у містах залишаються недостатньо дослідженими, особливо у контексті проведення

важливих міжнародних спортивних заходів.

Формулювання цілей статті. Метою цієї публікації є удосконалення поняття туристичної інфраструктури міста, а також виділення її структури. Важливим завданням дослідження також є аналіз компонентів інфраструктури туризму м. Тернополя, особливо у контексті її підготовки до «Євро-2012».

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «інфраструктура» широко використовується з 1950-их років в економічній літературі. Тоді у ньому розуміли сукупність галузей і видів діяльності, що обслуговують виробничу та невиробничу сфери економіки. Конкретний зміст поняття інфраструктури як і в ті роки, так і сьогодні залишається спірним і чітко невизначеним. Одним із перших дослідників, який застосував цей термін у своїх працях, був американський вчений П. Розенштейн-Родан. Він вважав інфраструктуру комплексом умов, які забезпечували сприятливий розвиток підприємництва в основних галузях економіки та задовольняли потреби населення. Вчений поділяв її на два види: господарську (або виробничу) і соціальну [2, с. 67]. На цьому застарілому принципі поділу інфраструктури базувалася вся советська економічна наука, а також продовжують його дотримуватися багато сучасних українських вчених.

Інший американський вчений Т. Гедткамп в інфраструктурі вбачає низку товарів і послуг, які надаються державою чи безплатно з використанням

принципу еквівалентності. На його думку, інфраструктура – це створені державою умови, в яких відбувається економічна діяльність [1, с.14-15]. Всесвітньовідомий економіст П. Самуельсон зазначав, що держава свідомо йде на інвестиції в інфраструктуру, оскільки збільшення суспільного допоміжного капіталу створює приватних інвесторів [7, с. 111]. Тому часто економіку вважають керівною силою для розвитку інфраструктури, однак остання має випереджати господарство, створюючи умови для його зростання.

Існують також різні підходи до визначення поняття туристичної інфраструктури. Найпоширенішим серед науковців є її означення як сукупності підприємств, установ і закладів, діяльність яких спрямована на задоволення потреб людей в оздоровлення та відпочинку, а також шляхів сполучення, транспорту й об'єктів розміщення туристів [4, с. 154]. Поширений ще інший підхід, згідно якого туристична інфраструктура – це сукупність транспортних, гастрономічних, екскурсійних, інформаційних, пізнавальних, торговельних, фінансових й інших послуг, які надаються на певній території туристам [6, с. 208]. С. Юрченко виділяє інфраструктуру туризму і спорту, до якої належать всі об'єкти, що обслуговують ці сфери людської діяльності [9, с.88]. Натомість О. Любіцева розглядає цю інфраструктуру як туристичний ресурс, що об'єднує підприємства розміщення, харчування, транспорту, екскурсійного обслуговування та проведення дозвілля [5, с. 77]. Існують також інші підходи до визначення туристичної інфраструктури, але вони її трактують подібно до вищезазначених.

До складу туристичної інфраструктури входять ті ж об'єкти, що й до індустрії туризму. Ці поняття є взаємопов'язаними між собою, але мають різне значення. Діяльність туристичної індустрії спрямована на створення турпродукту, а інфраструктури – на забезпечення його реалізації. Водночас основні компоненти туристичної інфраструктури (готельне господарство, транспорт, туристичні підприємства) є частиною індустрії туризму, утворюючи її функціонально-господарську структуру [5, с. 62].

Узагальнивши всі вищенаведені поняття, можна запропонувати спрощену дефініцію, згідно якої *туристична інфраструктура міста* – це сукупність підприємств, закладів, споруд і обладнання, а також транспортних шляхів і об'єктів, що забезпечують потреби туристів у відпочинку та пізнавальній діяльності на міській території. До неї належать такі сфери людської діяльності як транспортна система, готельне і ресторанне господарство, туристичні підприємства, атрактивні об'єкти (заклади дозвілля, культури, відпочинку тощо).

Розглянемо особливості розвитку різних компонентів туристичної інфраструктури у м. Тернополі. Особливу увагу при цьому звернемо на аспектах її підготовки до чемпіонату «Євро-2012».

Основою розвитку туризму та інших сфер людської діяльності у сучасному місті є транспортна інфраструктура. Вона включає транспортні шляхи (автомобільні й залізничні), автобусні та залізничні вокзали, аеропорти, різноманітні допоміжні споруди, транспортні підприємства, депо тощо. У Тернополі розвинуті системи автомобільного, залізничного, електричного й авіаційного транспорту. Найрозвиненішою є мережа автотранспорту, до якої належать 30 автобусних маршрутів (на яких працюють більше 200 машин), автобусні зупинки, автовокзал, приміська автостанція, обслуговуючі підприємства. Для особистих легкових автомобілів створені й споруджені гаражні кооперативи, автостоянки, сервісні заклади (автозаправні станції, автомийки, СТО та інші). Рух автотранспорту забезпечують 209 км вуличної мережі, 15 мостів і шляхопроводів, 38 світлофорних об'єктів. Щоправда стан вулично-дорожньої мережі перебуває у критичному стані, оскільки понад 80 % твердого покриття зношене. Капітально відремонтовані лише частина магістральних вулиць, переважно у центрі міста.

Тернопіль є також важливим залізничним вузлом, що й зумовило розвиток відповідного транспорту. Через місто проходить магістральна залізниця (двоколійна й електрифікована) Львів – Жмеринка – Київ, від якої відгалужуються залізничні шляхи до Чорткова й Ходорова (на південь) і до Шепетівки (на північний схід). Головним пасажирським терміналом залізниць у місті є вокзал ст. Тернопіль, а вантажним – товарна станція Тернопіль-Товарний. В цілому система залізничного транспорту м. Тернополя перебуває у доброму стані, оскільки в останні роки були відремонтовані колії, станційні споруди, інженерні мережі тощо. У 2011-2012 рр. проводитиметься реконструкція залізниць, яка забезпечить швидкісний рух поїздів через станції міста до Києва і Львова.

У Тернополі розвинута система електричного (тролейбусного) транспорту. У місті функціонує понад 70 км тролейбусних мереж, на яких діють 8 маршрутів, що охоплюють найбільші міські житлові масиви. Щоденно на лінії виходить 48-50 тролейбусів [3]. З 2009 року у місті працює екскурсійний тролейбус, відновлений із старої електромашини, який призначений насамперед для перевезення туристів. Головною проблемою розвитку електротранспорту м. Тернополя є високий рівень зношеності як і контактних мереж, так і рухомого складу. Звідси актуальним завданням міської влади є оновлення тролейбусного парку та ліній.

На Тернопільському ставі також здійснюються пасажироперевезення річковим транспортом (на катері). Щорічно ним перевозиться близько 32,5 тис. пасажирів. Водний транспорт є важливим чинником туристичної привабливості м. Тернополя, оскільки у навколишніх обласних центрах таких

перевезень немає.

На східній околиці м. Тернополя розташований аеропорт, який останні кілька років недіючий. Іноді його використовують для обслуговування чартерних авіарейсів, прийому офіційних делегацій, сільгоспробіт тощо. Хоча матеріальна база летовища є оновленою, оскільки відносно недавно був споруджений аеровокзал і сучасна злітно-посадкова смуга довжиною більше 2 км. Щоправда відсутність діючого аеропорту суттєво знижує туристичну та інвестиційну привабливість Тернополя.

У процесі підготовки транспортної системи міста до «Євро-2012» необхідно виконати ряд наступних заходів:

1) продовжувати капітальний ремонт магістральних доріг і вулиць, насамперед тих, які переходять у міжнародні автотраси;

2) удосконалити мережу маршрутів громадського транспорту, зменшивши скупчення транспортних засобів у центрі міста;

3) оновлювати рухомий склад автобусних і тролейбусного підприємств новими машинами великої місткості;

4) реконструювати платформи тернопільського вокзалу, полегшивши їх доступність з міста і навпаки;

5) налагодити роботу аеропорту з постійно діючими авіарейсами.

Однією з найважливіших складових туристичної інфраструктури м. Тернополя є готельне господарство. Станом на 1. 01. 2010 р. у місті налічувалося 11 готелів із 446 номерами загальною кількістю 979 місць. Ними у 2009 р. обслужено 30787 приїжджих осіб [8, с. 416-417]. Незважаючи на активний розвиток цього бізнесу в Україні, у Тернополі в останні роки простежується тенденція до скорочення кількості готельних підприємств і місць у них. Однією з можливих причин цього є фінансово-економічна криза, яка триває в країні з 2008 р.

Більшість готелів у м. Тернополі не класифіковані за міжнародною системою т.зв. зірок. Лише готельні комплекси «Тернопіль», «Галичина», «Версаль» класифікують як тризіркові. По рівню комфорту й обслуговування до них наближаються готелі «Центральний», «Глобус» і «Камелот». Решта готельних підприємств важко навіть зарахувати до категорії двох – чи навіть однозіркових! Однією з вимог до облаштування тренувальної бази «Євро-2012» у Тернополі є наявність чотиризіркового готелю, якого на сьогодні у місті немає. Існує план модернізації готельного комплексу «Тернопіль» до такого рівня, але він не виконується достатніми темпами.

Готельні підприємства у Тернополі розміщені нерівномірно. Більшість з них розташовані у центрі міста (рис. 1), а решта – переважно тяжіють до об'їзної дороги. Розробляються плани щодо спорудження нових готелів біля міського стадіону,

торгових центрів, а також на виїздах з міста. У процесі підготовки готельного господарства Тернополя до «Євро-2012» актуальним завданням залишається реконструкція й модернізація діючих готелів. Особливу увагу слід звернути на підвищення комфортності та якості надання послуг.

Часто з готельними комплексами взаємопов'язані заклади ресторанного господарства. До них належать більшість підприємств, які надають послуги у сфері громадського харчування: ресторани, кафе, бари, піцерії тощо. Станом на 1.01. 2010 р. у Тернополі нараховувався 131 такий заклад із загальною місткістю 7,7 тисяч місць [8, с. 232-233]. Для ресторанного господарства теж помітна негативна тенденція зменшення кількості як і об'єктів, так і місць у них в останні роки.

Підприємства ресторанного господарства, подібно до готельних, також зосереджені переважно у центральній частині Тернополя. Водночас на окраїнних густозаселених масивах міста таких закладів небагато (рис. 1). Таке розміщення ресторанних підприємств створює проблему нерівномірного забезпечення міського населення послугами громадського харчування. Своєю чергою багато дрібніших закладів (кафе, бари, бістро) розташовані поблизу великих громадських центрів – ринків, торгових центрів, вокзалу та інших.

У контексті підготовки Тернополя до «Євро-2012» потрібно також модернізувати та розширити мережу закладів харчування у місті. Насамперед необхідно покращити рівень сервісу у них шляхом підвищення якості надання послуг. Важливо також відкрити нові ресторани заклади у різних районах міста. Особливо актуальним є збільшення кількості кафе й ресторанів поблизу міського стадіону, який буде однією з тренувальних баз чемпіонату.

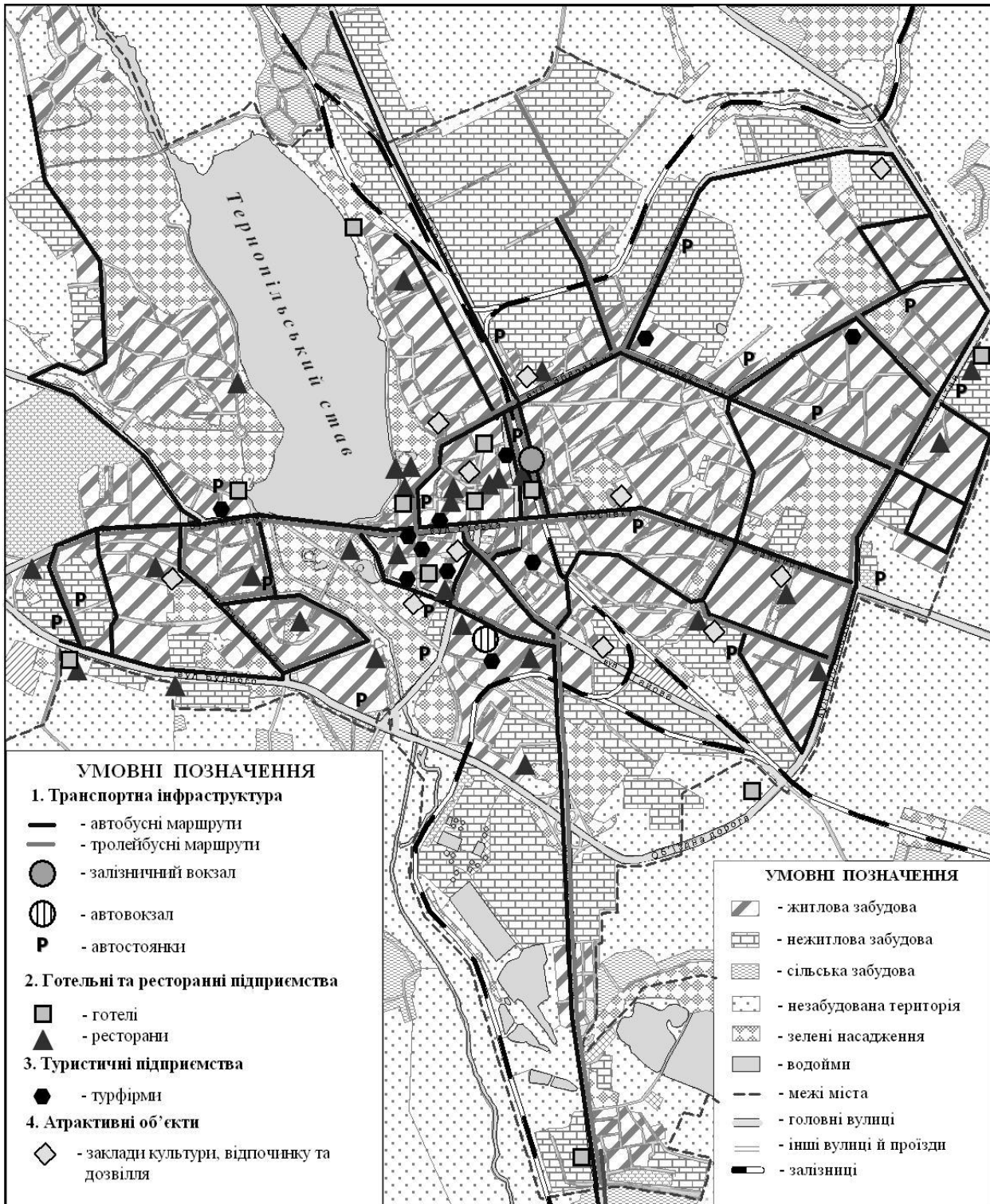
Важливим компонентом туристичної інфраструктури міста виступає система підприємств, які надають послуги у галузі туризму. До них належать тур оператори, фірми, агенції, екскурсійні бюро тощо. У Тернополі діють більше двох десятків різноманітних туристичних підприємств. Діяльність більшості з них зорієнтована на роботу у сфері виїзного туризму. Однак декілька підприємств («Оксамит-КЛ», «Тернопільтурист», «Шафран») працюють також із внутрішніми та іноземними туристами. Вже не є рідкістю проведення екскурсій по Тернополю (часто іноземними мовами), якими охоплюються більшість визначних місць і пам'яток міста. У 2009 р. Тернопільщину відвідало 23 тисячі іноземних туристів, значна частина яких побувала в обласному центрі.

Під час проведення «Євро-2012» до Тернополя прийдуть багато вболівальників і гостей чемпіонату з різних європейських країн. Відповідно виникне потреба у проведенні екскурсій та інших туристичних послуг для них. Це завдання також

покладається на місцеві турфірми, які мають бути підготовлені до таких заходів.

Останнім важливим компонентом туристичної інфраструктури міста є заклади дозвілля й відпочинку. Їх часто ще називають атрактивними

установами чи підприємствами. До них належать музеї, галереї, театри, кінозали, торгово-розважальні центри, клубні установи, тематичні парки, спортивні споруди та інші заклади культури й відпочинку.

Рис. 1. Туристична інфраструктура м. Тернополя

Тернопіль є значним культурним і відпочинковим центром Західної України. Тут зосереджені чотири музеї, два театри, кілька торгово-розважальних центрів і галерей, стадіонів,

декілька десятків клубних і спортивних установ, а також чотири мальовничі парки відпочинку і розваг. Особливими атрактивними об'єктами у місті є аквапарк, критий льодовий каток, міський

пляж, клуб зимового плавання, амфітеатр «Співоче поле», аналогів яким немає у сусідніх обласних центрах. При підготовці до «Євро-2012» зростає значення спортивних закладів у Тернополі, до яких належать міський стадіон, різні футбольні поля, плавальні басейни, тенісні корти, палац спорту та інші подібні об'єкти.

Більшість атрактивних закладів у місті розташовані в його центральній частині. Хоча великі торгово-розважальні центри розміщені на окраїнах Тернополя (як-от ТРЦ «Подолляни», «Марципан»). Спортивні споруди й установи розташовані у межах зелених зон, які переважають у західній та південно-західній частинах міста.

Саме на розвиток закладів фізкультури й спорту звернена найбільша увага при підготовці Тернополя до «Євро-2012». Головним атрактивним об'єктом чемпіонату в місті є міський стадіон, який планують зробити тренувальною базою однієї з футбольних команд. На сьогодні продовжується

реконструкція цієї спортивної арени, яка має завершитися до літа 2012 р. Важливим завданням є також підготовка музеїв, театрів, галерей, розважальних й інших закладів до прийому значної кількості гостей майбутнього чемпіонату.

Висновки. У даній публікації розглянуто актуальні геопросторові проблеми розвитку туристичної інфраструктури м. Тернополя у контексті її підготовки до «Євро-2012». Проаналізовані різні підходи до визначення інфраструктури туризму міста, а також виділено її головні компоненти. Розглянуто особливості розвитку та територіальної організації транспортної мережі, готельного й ресторанного господарства, туристичних підприємств атрактивних закладів м. Тернополя. Охарактеризовані перспективні напрямки підготовки компонентів туристичної інфраструктури міста до фінальної частини чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012».

Література:

1. *Бутирська І. В.* Інфраструктурне забезпечення регіонального розвитку: проблеми та шляхи їх вирішення: монографія / *І. В. Бутирська*. — Чернівці : Книги – ХХІ, 2006. — 238 с.
2. *Голиков Н. Ф.* Географія інфраструктури / *Н. Ф. Голиков*. — К. : Вища школа, 1984. — 124 с.
3. Звіт про виконання програми економічного та соціального розвитку міста Тернополя на 2010 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу:
4. *Кузик С. П.* Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід: монографія / *С. П. Кузик*. — Львів: Видав. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. — 254 с.
5. *Любіцева О. О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / *О. О. Любіцева*; [3-є вид., перероб. та доп.]. — К: Альтерпрес, 2002. — 436 с.
6. *Рутинський М. Й.* Туристичний комплекс Карпатського регіону України / *М. Й. Рутинський, О. В. Стецюк*. — Чернівці: Книги – ХХІ, 2008. — 440 с.
7. *Сонько С. П.* Інфраструктура в умовах транзитивної економіки : монографія / *С. П. Сонько, М. М. Скринько* ; Київ. нац. екон. ун-т ; Криворізький екон. ін-т. — Харків : Екограф, 2004. — 306 с.
8. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2007 рік / [за ред. *В. Г. Кирича*]. — Тернопіль, 2010. — 462 с.
9. *Юрченко С. А.* Інфраструктура мира: учеб. пособие / *С. А. Юрченко*. — Харьков: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2006. — 328 с.

Резюме:

Иван Рудакевич. ТЕРРИТОРИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ГОРОДА ТЕРНОПОЛЯ К «ЕВРО-2012».

Рассмотрены территориальные аспекты развития туристической инфраструктуры города Тернополя у контексте его подготовки к «Евро-2012». Охарактеризованы подходы к определению инфраструктуры туризма большого города. Проанализированы особенности развития главных компонентов туристической инфраструктуры города Тернополя. Выделены перспективные направления ее развития и подготовки к «Евро-2012».

Ключевые слова: инфраструктура, транспортная система, туризм, туристическая инфраструктура, чемпионат.

Summary:

Ivan Rudakewych. GEOSPATIAL ASPECTS OF THE PREPARATION OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN TERNOPIIL FOR "EURO-2012".

Geospatial aspects of the tourism infrastructure of the Ternopil in the context of preparation for Euro-2012 are considered. The approaches to the definition of tourism infrastructure of the city is characterized. The peculiarities of the main components of the tourism infrastructure of the city of Ternopil is analysed. The prospective areas of development and preparation for Euro-2012 are marked.

Key words: infrastructure, transport system, tourism, tourism infrastructure, championship.

Рецензент:

Надійшла 02.03.2011р.